

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

26^E JAARGANG

WOENSDAG 16 APRIL 1941

No. 1317

COMMISSIE VAN REDACTIE:

J. G. Koopmans, P. Lieftinck, N. J. Polak, J. Tinbergen
en F. de Vries.

Secretaris van de Redactie: M. F. J. Cool.

Redactie-adres: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam-W.
Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.
Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408 (ten name van
„Economisch-Statistische Berichten”).

Abonnementsprijs voor het weekblad, waarin tijdelijk
is opgenomen het Economisch-Statistisch Maandbericht,
franco p. p. in Nederland f 21*.— per jaar. Buitenland en
koloniën f 23.— per jaar. Abonnémenten kunnen met elk
nummer ingaan en slechts worden beëindigd per ultimo van
elk kalenderjaar. Losse nummers 50 cent. Donateurs en
leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen
het weekblad gratis en genieten een reductie op de verdere
publicaties. Adreswijzigingen op te geven aan de Redactie.

Advertenties voorpagina f 0.50 per regel. Andere pagina's
f 0.40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief.
Administratie van advertenties: Nijgh en van Ditmar N. V.,
Uitgevers, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Post-
chèque- en girorekening Nr. 145192. Adres te Rotterdam:
Erasmushuis, Tel. Nr. 31696.

INHOUD:

	Blz.
Woningbouw en prijsstijging door Dr. Ir. H. G. van Beusekom	254
De efficiency der Nederlandsche Spoorwegen door Mr. W. J. de Graaff	256
De Engelsche Prevention of Fraud (Investments) Act 1939 door Mr. F. E. Schmey	259
Overheidsmaatregelen op econo- misch gebied	262
Maandcijfers. Maandcijfers en weekcijfers betreffende den econo- mischen toestand van Nederland	263
Statistieken. Bankdisconto's — Geld- en Wisselkoersen — Bank- staten	263—264

GELD- EN KAPITAALMARKT.

De voornaamste posten op de weekstaten van De Nederlandsche Bank hebben in de laatste weken eenige belangrijke wijzigingen ondergaan, die op de geldmarkt hun stempel hebben gedrukt. Het is onder de huidige omstandigheden vaak moeilijk, de oorzaken aan te geven, die tot dergelijke verschuivingen leiden, zoodat wij moeten volstaan met vermelding der voornaamste veranderingen en hun invloed op de geldmarkt.

In de eerste plaats waren de „saldi van anderen” volgens den voorlaatsten weekstaat gestegen met f 21 miljoen, waarna echter de jongste balans een daling van f 12 miljoen vertoonde. Deze toeneming met per saldo f 9 miljoen beteekent een verkrapping van de geldmarkt. Eenzelfde beteekenis heeft de vermindering van de beleeningen, welke post op den voorlaatsten weekstaat een daling van f 12 miljoen en op den laatsten een verdere vermindering met f 1 miljoen vertoonde.

Aan den anderen kant werd de markt verruimd door de verdere stijging van den post „diverse rekeningen” in het debet van de balans. Op den voorlaatsten weekstaat bleek deze post gestegen te zijn met f 19 miljoen, op den laatsten met nog f 14 miljoen.

De onttrekking van f 25 miljoen aan goud in de voorgaande week kan ten opzichte van de geldmarkt buiten beschouwing blijven.

Het resultaat van de onderscheiden mutaties in de positie der centrale bank was — mede gezien de vermeerdering van de biljettencirculatie in de afgelopen week met f 8 miljoen — een toeneming van den omvang van het rechtstreeks bij de Bank ondergebrachte schatkistpapier in de voorgaande week met f 41 miljoen en een daling daarvan in de afgelopen week met f 17 miljoen.

De obligatiemarkt heeft in de verslagweek een rustig verloop gehad. De omzetten waren betrekkelijk gering. Aankopen van Duitsche zijde, die reeds in de vorige week aanmerkelijk geringer waren, bleven vrijwel geheel achterwege. In de korte week voor Paschen kwam er dan ook heel weinig verandering in de noteeringen. Ook in het begin van de nieuwe week was geen wijziging in de stemming te constateeren. De 3-3½ pCt. Nederland staat thans ongeveer op een peil, dat ligt tusschen den koers, die gold voordat de deviezensgrens met Duitschland werd opgeheven, en de hoogste sindsdien bereikte noteering. Het feit, dat reeds zoo spoedig na het begin van de aankopen van Duitsche zijde, die beweging tot staan is gekomen, heeft natuurlijk een domper gezet op hoog gestemde verwachtingen, waardoor onze obligatiën waren gestegen tot een peil, dat een rendement van rond 4 pCt. afwierp. Maar toch is een deel van de stijging behouden gebleven.

WONINGBOUW EN PRIJSSTIJGING.

Het bouwen van woningen is een bedrijf, dat van storingen in het economisch leven in hooge mate de nadeelgevolgen ondervindt. Dit is in den vorigen grooten oorlog gebleken; het blijkt ook nu weer, nu het wereldverkeer opnieuw door den oorlog is gestremd.

Voor een deel zijn de bouwmaterialen, welke voor het bouwen van woningen noodig zijn, van binnenlandschen oorsprong. Voor een belangrijk deel echter zijn voor den bouw materialen uit het buitenland noodig, zoodat iedere stremming van het internationale verkeer aanstonds stagnatie in den bouw veroorzaakt.

In de jaren na 1914 heeft de woningbouw in ons land in ruime mate deze stagnatie ondervonden. Onder meer openbaarde deze zich in een ontstellende stijging van de bouwkosten, die ten slotte vrijwel elken bouw, waarbij de eisch van rentabiliteit wordt gesteld, onmogelijk maakte. De bouwkosten van een woning stegen tijdens den wereldoorlog tot meer dan 300 pCt. van het oorspronkelijke peil. In de tweede helft van 1920 trad echter een sterke daling in, die aanhield tot midden 1923 en toen uitliep in een periode met een tamelijk constant kostenpeil, welke tot 1931 duurde. De val van het Engelsche Pond en de daarop in ons land gevolgde aanpassingsperiode deden het kostenpeil opnieuw belangrijk dalen, zoo zelfs, dat in 1936 weer het peil van 1914 werd bereikt. De devaluatie in September 1936 bracht een nieuwe stijging. Daarna volgde weer een tamelijk constante periode op circa 120 pCt. van het peil van 1914, en ten slotte bracht het uitbreken van den oorlog in Augustus 1939 wederom een stijging te weeg. Op 10 Mei 1940 was het bouwkostenpeil weer ongeveer 150 pCt. van dat van 1914.

De oorzaken van de prijsstijging.

Wanneer men zich een beeld wil vormen van de verder te verwachten ontwikkeling, en met name wanneer men een antwoord wenscht op de vraag, of opnieuw een stijging als in de jaren 1915—1920 te verwachten is, moet men nagaan, waardoor deze stijgingen zijn veroorzaakt, terwijl vervolgens de vraag moet worden bezien, of deze oorzaken thans wederom op dezelfde wijze werken.

De stijging van 1915—1920 werd in de eerste plaats veroorzaakt door de stijging van de prijzen der bouwmaterialen. In de hierbij afgedrukte tabel I is aangegeven het verloop van de kosten van de bouwmaterialen voor een „theoretische arbeiderswoning”¹⁾, alsmede het verloop van de arbeidsloonen, beide uitgedrukt in guldens per m³ woninginhoud. In 1914 was het loonbedrag ongeveer de helft van de kosten der materialen. Tezamen met de bijkomende kosten, welke aan de uitvoering van een bouwwerk verbonden zijn en die niet afzonderlijk in de tabel zijn vermeld, geven deze cijfers het door de Hoofdingspectie voor de Volkshuisvesting meermalen in grafischen vorm gepubliceerde verloop der bouwkosten.

De cijfers betreffende de bouwmaterialen berusten sedert September 1936 op maandelijks verzamelde gegevens. Deze geven dus een betrouwbaar beeld. Voor het overige hebben de gegevens slechts een globaal karakter. Zij bedoelen niet meer dan een algemeen inzicht te geven in het prijsverloop.

Hetzelfde is het geval met de cijfers omtrent de loonen. Ook deze kunnen niet anders geven dan een zeer globaal beeld. Hierbij spreekt in het bijzonder de aaneensluiting der prijzen van de bouwmaterialen — althans in normale tijden, wanneer zich geen transportmoelijkheden voordoen — in de verschillende deelen van ons land en in gemeenten van onderscheidene grootte vrijwel gelijk zijn, de loonen in de verschillende gemeentenklassen aanzienlijke

¹⁾ Hiermede wordt bedoeld een voor statistische doeleinden ontworpen woning, waarin de materialen, die bij den bouw van een arbeiderswoning plegen te worden gebruikt, in de gemiddelde hoeveelheid voorkomen.

TABEL I

Kosten van een theoretische arbeiderswoning kostenelementen uitgedrukt in guldens per m³ woninginhoud.

Middelen van het jaar	Loon	Materialen	Totale bouwkosten
1914	2.40	4.80	8.—
1915	2.40	5.10	8.40
1916	2.55	6.80	10.40
1917	2.80	10.90	15.20
1918	3.75	15.35	21.20
1919	5.20	16.80	24.20
1920	7.20	15.80	25.60
1921	9.20	11.—	22.40
1922	8.—	7.10	16.80
1923	6.—	6.75	13.80
1924	5.50	6.75	13.80
1925	5.—	6.75	13.—
1926	5.—	6.50	12.70
1927	5.—	6.25	12.50
1928	5.—	6.10	12.30
1929	5.—	6.—	12.15
1930	5.—	6.10	12.30
1931	5.—	5.65	11.85
1932	4.65	4.65	10.30
1933	4.05	4.85	9.90
1934	3.90	4.80	9.70
1935	3.55	4.35	8.80
1936	3.20	4.—	8.—
1937	3.15	5.75	9.90
1938	3.15	5.55	9.65
1939	3.30	5.75	9.90
Mei 1940	3.40	8.20	12.80

verschillen vertoonen. De cijfers geven dan ook slechts een gemiddelde weer.

Wanneer men deze cijfers nader beziet, dan blijkt, dat de prijzen der bouwmaterialen van 1915 tot ongeveer het oogenblik van den wapenstilstand een scherpe stijging vertoonden. Ook toen was er, evenals thans, door de invoerbelemmeringen, door het kolengebrek bij de baksteenfabricage en door verschillende andere omstandigheden een nijpend tekort aan vele materialen. Dientengevolge liepen de prijzen tot een enorme hoogte op, mede doordat niet voldoende werd gedaan om tot een afdoende prijsbeheersching te komen. Voor een gemachtigde voor de prijzen met groote bevoegdheden was in de samenleving van dien tijd nog geen plaats.

Na den wapenstilstand kwam de snelle stijging tot stilstand. Enkele prijzen bleven nog oploopen tot aan het einde van 1919, maar als geheel was de stijging niet noemenswaard. In 1920 begonnen de prijzen te dalen en deze daling zette zich tot 1923 voort.

Het verloop van de bouwkosten hield intusschen met dat van de materiaalprijzen geen gelijken tred. Immers eerst sedert 1916 begonnen ook de loonen te stijgen. Aanvankelijk bleef deze stijging achter bij die van de kosten van levensonderhoud. Na 1918 ging zij daar echter bovenuit, en zelfs toen de kosten van levensonderhoud begonnen te dalen, ging de loonstijging in het bouwbedrijf nog ongehinderd door. Midden 1921 werd een loonpeil bereikt van bijna 4 maal dat van 1914. Dit abnormaal hooge peil hield, blijkens tabel II, geen enkel verband met het algemeene levenspeil²⁾, maar alleen met het feit, dat na den oorlog een bouwproductie in gang werd gezet, waarvan de omvang niet in overeenstemming was met het aantal beschikbare arbeidskrachten.

Van overheidswege werden geen maatregelen tegen het

²⁾ Behalve door de stijging van de kosten van levensonderhoud was een stijging van de uurloonen ook gewettigd door de verkorting van den werktijd. De werkelijke stijging ging hier echter aanmerkelijk boven uit.

TABEL II
Indexcijfers voor:

Midden van het jaar	loon van bouwvakarbeiders	kosten van bouwmaterialen	kosten van levensonderhoud
1914	100	100	100
1915	100	107	107
1916	107	140	119
1917	117	220	140
1918	157	310	180
1919	217	330	194
1920	300	330	220
1921	383	235	202
1922	333	157	182
1923	267	130	175
1924	257	125	175
1925	250	124	178
1926	250	120	169
1927	250	157	168
1928	250	113	170
1929	250	110	169
1930	250	113	162
1931	250	104	154
1932	237	83	141
1933	213	86	139
1934	207	84	140
1935	193	74	135
1936	180	66	132
1937	177	94	138
1938	177	91	139
1939	184	94	137
Mei 1940	190	134	—

opvoeren van prijzen en loonen genomen. Het niveau werd geheel aan het spel van vraag en aanbod overgelaten. Verzuimd werd echter, door doeltreffende maatregelen te voorkomen, dat de omvang van den bouw uitging boven de capaciteit van het bouwbedrijf. Na 1920 werden de materiaalprijzen door de overbezette markt niet meer beïnvloed. Het aanbod was en bleef voldoende. De loonen echter werden door de groote vraag naar arbeidskrachten in het geheele bouwbedrijf steeds hooger opgevoerd. In het bijzonder kwam dit in den woningbouw tot uiting. Daar werd dan ook ten slotte een maatregel genomen, die als een eerste poging is te beschouwen om aan de wanverhouding van vraag en aanbod een einde te maken.

De circulaire van 1 Juni 1921.

In een circulaire van 1 Juni 1921 werd door den Minister van Arbeid bepaald, dat voorshands geen steun voor nieuwe woningbouwplannen zou worden verleend, zulks ten einde een regelmatig en alomvattend der onderhanden zijnde complexen te verzekeren.

Uit den aanhef van deze circulaire bleek, dat reeds een productie van niet minder dan 90.000 woningen in gang was of weldra mocht worden verwacht, een getal, dat aanmerkelijk uitging boven de capaciteit van het aanwezige productie-apparaat. Dit aantal was als volgt samengesteld:

woningen in uitvoering op 31 Januari 1921	27.704
woningen, waarvoor bouwvergunning was verleend, doch nog niet in uitvoering	6.470
woningen, waarvoor tusschen 1 Januari en 1 Mei woningwetvoorschotten waren toegezegd	18.497
woningen, waarvoor de aanvragen nog in behandeling waren	1.000
woningen, waarvoor bijdragen waren toegezegd ingevolge het Middenstandsbesluit	1.200
particuliere bouw, waarvoor premie was toegezegd (zoowel arbeiderswoningen als — voor het grootste deel — middenstandswoningen)	31.000
geschat aantal woningen te bouwen door hetergesitueerden	2.200
Totaal	88.071

Met inbegrip van de circa 2000 woningen, waarvoor vóór 1 Januari 1921 steun was toegezegd, doch die nog niet in uitvoering waren, kwam men tot een totaal van ten minste 90.000 woningen. Tegenover dit cijfer stond, — aldus de circulaire — dat er in Januari 1921 slechts 28.290 bouwvakarbeiders bij den woningbouw werkzaam waren, zoodat een periode van vermoedelijk 2 jaar noodig zou zijn om deze woningen te produceeren. „Ging de Regeering nu deze woningen met voor nieuwe bouwplannen steun te verleen, dan zou er een overproductie van bouwplannen ontstaan, die bij het bestaande tekort aan arbeidskrachten enkel vertragend en desorganiseerend op de woningproductie zou werken.”

Hierbij moet worden opgemerkt, dat van de in het bovengenoemde totaalcijfer begrepen 27.704 woningen, die op 1 Januari 1921 in uitvoering waren, zonder twijfel op 1 Juni 1921 — den datum van de bewuste circulaire — reeds een aanmerkelijk deel was voltooid, terwijl een ander deel van de 90.000 woningen reeds in een min of meer gevorderd stadium van uitvoering verkeerde.

Dit alles doet echter niet af aan het feit, dat nog eenige tienduizenden woningen te bouwen overbleven, zoodat vaststond, dat de Regeering door het beschikbaar stellen van gelden den bouw had mogelijk gemaakt van een zoodanig aantal woningen, dat de bouwnijverheid, op volle kracht werkende, vermoedelijk een paar jaren noodig zou hebben om dit bouwprogramma af te werken. Het had dus geen enkelen redelijken zin om bijdragen of premies voor den bouw van nog meer woningen toe te staan, omdat vaststond, dat toch niet vlugger kon worden gebouwd.

Was men doorgegaan met subsidies voor een nog grooter aantal woningen in uitzicht te stellen, dan zou de reeds bestaande overproductie van bouwplannen slechts verhoogt zijn en zou een chaos in het bouwbedrijf zijn ontstaan. De gevolgen zouden geweest zijn voortgaande loonopdriving, verhooging van de bouwkosten en vertraging van den bouw. Van een regelmatig en vluggen afbouw en daarmee van een snelle opheffing van het woningtekort zou dan geen sprake zijn geweest. De belangen van de volkshuisvesting zouden hiermede niet zijn gediend.

Er was echter nog een andere factor. Zou men zijn voortgegaan met het verleen van voorschotten en subsidies op uitgebreide schaal, dan had dit beteekend, dat gelden waren toegestaan, gebaseerd op het hooge kostenpeil van 1921, voor woningen, die eerst in 1924 of later zouden kunnen worden voltooid. Het was duidelijk, dat geen enkele reden voor prijsdaling aanwezig kon worden geacht, wanneer voor een tijdvak van drie jaren voorschotten en bijdragen zouden worden toegezegd, gebaseerd op de hooge bouwrijzen van het oogenblik.

Achteraf bezien kon de Regeering in Juni 1921 dan ook niet anders doen, dan eenvoudig de verdere steunverleening stopzetten en afwachten, totdat de plannen, waarvoor reeds steun was toegezegd, zouden zijn afgebouwd.

Dit kwam kortweg hierop neer, dat door een drastischen maatregel getracht werd, het aantal bouwplannen in uitvoering zoodanig te beperken, dat evenwicht met de productiecapaciteit van de bouwnijverheid werd bereikt.

De ervaring heeft getoond, dat deze maatregel zeker niet zonder resultaat is gebleven. De stijging der loonen in het bouwbedrijf werd omgezet in een daling, die zich tot 1924 voortzette. En de daling der materiaalprijzen, die reeds in 1920 was begonnen, zette zich, mede door den invloed der circulaire, in versterkte mate door. Juist doordat de circulaire tusschen een periode van dalende prijzen kwam, kon zij stimuleerend werken, zoodat in korten tijd een aanmerkelijke daling der bouwkosten tot stand kwam.

De felle critiek die op de circulaire van 1 Juni 1921 is uitgeoefend, ten spijt, werd dus een doeltreffend resultaat bereikt ³⁾. De daling der bouwkosten maakte den aanbouw van woningen heel wat gemakkelijker en was van groote beteekenis voor de volkshuisvesting.

De huidige toestand vergeleken bij dien van 1921.

Sedert 1921 zijn de opvattingen belangrijk gewijzigd. De wet, dat een verstoord evenwicht tusschen vraag en aanbod tot prijsverhooging leidt, geldt ook nu nog. Maar in dezen tijd zijn doelbewust beleid er op gericht zijn, te zorgen, dat een dergelijke verstoring niet plaats vindt.

In beginsel is dit hetzelfde als de maatregel van 1921. Het verschil echter ligt hierin, dat men thans den omvang van de productie in de hand houdt en deze op grond van een vooraf opgezette plan in evenwicht houdt met de capaciteit van het productie-apparaat.

Hier ligt voor de komende jaren een groote taak van den Algemeen Gemachtigde voor de Bouwnijverheid. In een publicatie in de dagbladen van 21 Maart 1941, waarin mededeeling wordt gedaan van de instelling van een Advies-commissie, die den Algemeen Gemachtigde moet adviseeren over de maatregelen, welke tot uitvoering van het Besluit Bouwnijverheid van 28 December 1940 noodig zijn, wordt naast het wederopbouwwerk als doel aangegeven: „het voornemen om tot een betere regeling van den omvang der bouwbedrijvigheid te komen.”

Dit zal niet geschieden door regeling van bovenaf, doch in de eerste plaats door de zelfwerkzaamheid en verantwoordelijkheid van al degenen, die bij de bouwnijverheid betrokken zijn. „Het is slechts de bedoeling” — zegt de publicatie — „den gang van zaken zoodanig te beïnvloeden, dat door een harmonische samenwerking van alle krachten, die in de bouwnijverheid werkzaam zijn, een zoo groot mogelijk voordeel ontstaat voor onze volksgemeenschap.”

Het is nog niet de tijd om mededeelingen te doen aangaande het verloop van deze mededeelingen. Slechts kan worden opgemerkt, dat het belang van onze volkshuishouding vordert, dat in het bouwbedrijf in de komende jaren de beschikbare productiecapaciteit volledig wordt gebruikt, terwijl er voor gewaakt moet worden, dat niet door stijging van de bouwkosten gewichtige belangen worden geschaad.

Dit zal moeten geschieden door den omvang van den bouw volledig in handen te houden en dezen te bepalen in verband met de beschikbare materialen en arbeidskrachten. Den eersten tijd zullen de materialen wel van beslissende beteekenis blijven; immers de materialenvoorziening is een punt, dat, zoolang de oorlog duurt, groote zorg zal blijven eischen. Het is echter geenszins uitgesloten, dat binnenkort ook rekening moet worden gehouden met het beschikbare aantal vakbekwame arbeiders.

Het resultaat van dezen arbeid zal moeten worden afgewacht. Wij hebben slechts de aandacht willen vestigen op de wijze, waarop thans, in tegenstelling met 1921, de bouwmarkt wordt beïnvloed.

Hierbij mag de hoop worden uitgesproken, dat een toestand van overbelasting van de bouwmarkt, die in 1921 was ontstaan en die een forschen maatregel noodzakelijk maakte — welke zonder twijfel plaatselijk schade heeft aangericht, doordat noodzakelijke bouwplannen in sommige gevallen niet konden doorgaan — thans niet meer zal kunnen ontstaan, doordat de bouwmarkt het voorwerp van een doelbewuste ordening is geworden.

Ook nu zal het noodig kunnen zijn den aanbouw van woningen af en toe te beperken, wanneer de bouwmarkt zulks eischt, doch dit zal doelbewust moeten geschieden aan de hand van een urgentieprogramma. Wij mogen er dan ook op rekenen, dat de meest urgente werken zullen voorgaan, en dat dus de beschikbare middelen daar zullen worden aangewend, waar de nood het grootst is.

Dr. Ir. H. G. VAN BEUSEKOM.

³⁾ Schrijver dezes schreef hierover een artikel „De quintessens van de Woningbouwcirculaire van 1 Juni 1921” in E.-S.B. van 13 Juli 1921.

DE EFFICIENCY DER NEDERLANDSCHE SPOORWEGEN.

De Nederlandsche Spoorwegen zijn nimmer een goudmijn geweest en waren de laatste jaren zelfs in ernstige mate verlieslijdend.

Het waterrijke delta-gebied, van ons land, en de dicht opeenliggende groote steden, verbonden door vele uitstekende wegen, gaven aan de concurrentie — zoowel te water als te land — groote kansen.

De aard van den Nederlander, die nu eenmaal niet graag van een ander afhankelijk wil zijn en liefst zooveel mogelijk alles zelf in eigen hand wil houden, deed, naast een intensieve concurrentie van ander beroepsvervoer, bovendien nog een zeer omvangrijk zoogenaamd eigen vervoer ontstaan, als hoedanig wordt aangemerkt vervoer door producenten en handelaars met eigen transportmiddelen en -diensten. Het gevolg van dit alles was — en is — dat voor het railbedrijf in ons land slechts een fractie van het geheele vervoer overbleef, en dan nog tegen zeer lage prijzen.

Dergelijke omstandigheden moeten uiteraard prikkelen tot een zuinig beheer, een zoo intensief mogelijk gebruik van het in het bedrijf gestoken kapitaal en een zoo nuttig mogelijk aanwenden van arbeidskracht.

Zijn de Nederlandsche Spoorwegen hierin te kort geschoten of hebben zij deze taak zoo goed mogelijk vervuld?

Om deze vraag te beantwoorden, hebben wij een onderzoek ingesteld naar de volgende bedrijfsfactoren van de spoorwegen in de 17 voornaamste landen van Europa, en deze in een onderling verhoudingscijfer tot uitdrukking gebracht:

1. arbeidsprestatie van het personeel;
2. gebruiksintensiteit van het in het bedrijf vastgelegde kapitaal;
3. exploitatie-uitgaven per treinkilometer;
4. kwaliteit der geleverde prestatie.

Wij willen deze factoren eerst één voor één en vervolgens in hun onderling verband beschouwen.

Arbeidsprestatie van het personeel.

Dat in dit opzicht een zeer vergevorderde rationalisatie werd bereikt, blijkt uit onderstaand overzicht, waarin in tabel I van verschillende Europeesche spoorwegondernemingen de verhoudingen tusschen de personeelsterkte en de geleverde bedrijfsprestaties is opgenomen. Als eenheid van de bedrijfsprestatie is hierbij de „treinkilometer” gekozen, waarmede het aantal in één jaar door treinen afgelegde kilometers wordt aangegeven.

De cijfers zijn die van het jaar 1938 — het laatste jaar, dat als normaal beschouwd kan worden — en zijn evenals de andere cijfers in dit artikel, ontleend aan de Statistiek internationale des Chemins de fer, uitgegeven door de Union internationale des Chemins de fer.

TABEL I.

	Benodigd personeel per 1000 trein km.	Aantal treinkm. per man.
1. Zweden	0.47	2142
2. Nederland	0.48	2041
3. Zwitserland	0.52	1923
(Ch. de fer fédéraux).		
4. Denemarken	0.59	1694
5. Engeland	0.61	1639
6. Italië	0.69	1449
7. Finland	0.72	1389
8. België	0.76	1315
(Société Nationale des Ch. de fer Belges).		
9. Duitschland	0.76	1315
10. Roemenië	0.84	1190
11. Noorwegen	0.85	1176
12. Hongarije	1.02	980
13. Griekenland	1.06	937
14. Frankrijk	1.07	934
15. Spanje	1.09	917
16. Joegoslavië	1.19	840
17. Polen	1.32	757
18. Sowjet-Rusland	1.83	546

Wij zien hieruit, dat Nederland, na Zweden, per man de hoogste arbeidsprestatie heeft (2041 treinkm), of, anders uitgedrukt, per bedrijfsprestatie van 1000 treinkilometer de geringste hoeveelheid arbeidskracht noodig heeft.

België en Duitsland hebben voor dezelfde prestatie 50 pCt. méér arbeidskracht noodig, Frankrijk meer dan het dubbele, en Sowjet-Rusland, dat in dit opzicht ver achteraan komt, zelfs bijna het viervoudige!

De gebruikintensiteit van het kapitaal.

De intensiteit van gebruik van het in het bedrijf vastgelegde kapitaal kan voor vergelijkingsdoeleinden worden gemeten aan de verhouding tusschen het aantal afgelegde treinkilometers en de lengte der baanvakken.

TABEL II.

	Lengte der baanvakken in expl.	Totaal aantal treinkm.	Aantal treinkm per km. baanvak
1. Engeland	30.643	664.459.249	21.684
2. België (Société Nationale des Chemins de fer belges).	4.839	85.759.776	17.723
3. Nederland	3.335	54.795.317	16.430
4. Duitsland	60.027	955.415.625	15.916
5. Zwitserland (Chemins de fer fédéraux).	2.982	46.687.726	15.657
6. Denemarken	2.389	29.529.000	12.360
7. Italië	15.580	184.030.980	11.812
8. Frankrijk	42.612	442.866.000	10.393
9. Zweden	7.960	56.415.459	7.087
10. Spanje	11.124	76.281.468	6.857
11. Polen	20.444	131.228.478	6.419
12. Roemenië	11.310	72.592.866	6.418
13. Joegoslavië	9.509	57.534.602	6.051
14. Hongarije	7.823	44.648.194	5.707
15. Finland	5.679	31.962.164	5.628
16. Noorwegen	3.757	20.024.458	5.330
17. Griekenland	1.264	5.002.333	3.958

Uit tabel II blijkt, dat Nederland in dit opzicht onder de Europeesche landen op de derde plaats staat. Terwijl Engeland en België Nederland hierin overtreffen, blijkt het, dat ons land in vergelijking tot Zweden — dat ons, wat de prestatie per man betreft, juist met een fractieverschil bleek te slaan — een meer dan dubbel zoo intensief gebruik weet te maken van het in spoorwegbanen vastgelegde kapitaal.

Exploitatie-uitgaven per treinkilometer.

In tabel III worden de exploitatie-uitgaven der verschillende Europeesche spoorwegmaatschappijen per treinkilometer, in goudfrancs uitgedrukt, met elkaar vergeleken.

Zoals uit deze tabel blijkt, komt Nederland, ondanks zijn hoogen levensstandaard, op de derde plaats, slechts

TABEL III.

	Exploitatie-uitgaven per treinkm	Muntpariteit in Goud-franken	Exploitatie-uitgaven per treinkm herleid in goud-franken
1. Finland	Mark 28.50	0.0651	1.86
2. Griekenland	Drachme 91.56	0.0274	2.51
3. Nederland	Guiden 1.61	1.6892	2.72
4. Denemarken	Kronen 4.10	0.6699	2.75
5. Zweden	Kronen 3.63	0.7733	2.81
6. Engeland	Pence 47.16	0.0625	2.95
7. Joegoslavië	Dinar 42.59	0.0699	2.98
8. Italië	Lire 19.17	0.1615	3.10
9. België (Société Nat. des Chemins de fer belges).	Franc 31.66	0.1037	3.28
10. Zwitserland (Chemins de fer fédéraux).	Franc 4.98	0.7024	-3.50
11. Frankrijk	Franc 40.06	0.0881	3.53
12. Noorwegen	Kronen 4.72	0.7537	3.56
13. Spanje	Peseta 8.76	0.4202	3.68
14. Roemenië	Lei 172.98	0.0226	3.91
15. Hongarije	Pengö 6.39	0.9022	5.77
16. Duitsland	R.M. 4.96	1.2344	6.12
17. Polen	Zloty 6.76	1.85	12.51

overtroffen door Finland en Griekenland. Deze beide landen komen, wat aantal treinkilometer per kilometer baanvak betreft, echter eerst op de 15e en 17e plaats (tegen Nederland op de 3e) en wat arbeidsprestatie betreft op de 7e en 13e plaats (tegen Nederland op de 2e).

Kwaliteit der geleverde prestatie.

Maar niet alleen, dat de prestatie per man bij de N.S. buitengewoon hoog is, de kosten per geleverde bedrijfsprestatie zeer laag zijn, en het gebruik van het in het bedrijf vastgelegde kapitaal zeer intensief is, bovendien staat in vergelijking tot het buitenland ook de kwaliteit der geleverde bedrijfsprestatie op een bijzonder hoog peil.

TABEL IV.

Aantal treinbotsingen en ontsparingen per 1.000.000 treinkm.

1. Finland	0.22
2. Nederland	0.33
3. Italië	0.38
4. Engeland	0.57
5. Roemenië	0.72
6. Denemarken	0.75
7. Joegoslavië	0.75
8. België (Société Nat. des Chemins de fer belges).	0.78
9. Zwitserland (Chemins de fer fédéraux).	0.78
10. Zweden	0.96
11. Duitsland	1.31
12. Frankrijk	1.49
13. Hongarije	1.59
14. Polen	2.02
15. Noorwegen	3.10
16. Spanje: Spoorw. van Centraal Aragon	5.28
Andalusische spoorwegen.	6.35
Spoorw. v. Madrid naar Saragossa en Alicante	8.26
17. Griekenland	12.67

TABEL V.

Aantal gedooide en gewonde reizigers per 10.000.000 reizigerskm.

	gedooide reizigers	gewonde reizigers
1. Noorwegen	0.01	0.04
2. Nederland	0.01	0.05
3. Zwitserland (Chemins de fer fédéraux).	0.02	0.02
4. Zweden	0.02	0.21
5. Duitsland	0.02	0.23
6. Engeland	0.02	1.45
7. België (Société Nat. des Chemins de fer belges).	0.03	0.19
8. Hongarije	0.03	0.26
9. Denemarken	0.04	0.06
10. Italië	0.04	0.21
11. Frankrijk	0.05	0.17
12. Finland	0.06	0.12
13. Polen	0.06	0.15
14. Spanje	0.06	0.46
15. Joegoslavië	0.07	0.47
16. Griekenland	0.11	0.32
17. Roemenië	0.33	0.76

De veiligheid van het Nederlandsche spoorwegbedrijf wordt bewezen door het gering aantal verongelukte reizigers (Tabel V: tweede plaats in Europa), en door het gering aantal ongevallen (botsingen en ontsparingen) in verhouding tot het aantal afgelegde treinkilometers (tabel IV: derde plaats in Europa).

Wij wijzen hier op een land als Griekenland, dat wel heel goedkoop (tabel III: tweede plaats) weet te werken, maar ook slordig. Nederland daarentegen werkt óók goedkoop, maar zeer goed.

Ook wat rijnsnelheden over lange baanvakken betreft staat Nederland ver bovenaan ¹⁾.

In 1938 bereed Nederland 65.5 pCt. van zijn geheele spoorwegnet met snelheden boven de 60 km per uur, d.i. tweederden van het gansche net, een cijfer, dat in geen ander land bereikt werd; in Frankrijk was dit percentage slechts 51.2 pCt., in Zwitserland en Duitsland 46 pCt., en in België 42.4 pCt.

¹⁾ Vgl. Spoor- en Tramwegen, Nr. 24, dd. 22 Nov. 1938, bldz. 598.

48.9 pCt. van het net werd met snelheden boven de 70 km per uur bereden; Frankrijk volgde wederom als tweede met 40.2 pCt.

31.6. pCt. van het net werd met snelheden boven de 80 km per uur bereden. Ook hier volgde Frankrijk als tweede met 30.5 pCt.

17.5 pCt. van het net werd tenslotte in 1938 met een gemiddelde snelheid van 90 km-per uur en meer bereden; doch in dit opzicht werd Nederland door Frankrijk overtroffen, waar dit percentage 20.9 pCt. bedroeg.

Gecombineerde efficiency-index van de spoorwegen in de verschillende landen.

Wanneer wij uit de tabellen I tot en met V nagaan op welke plaats *gemiddeld* ieder land komt te staan, verkrijgen wij een soort klassificatie, waarin de verschillende hierboven behandelde factoren zijn verwerkt:

Wat intensiteit van het spoorwegverkeer betreft, komt Nederland immers op de derde plaats, slechts door Engeland en België overtroffen.

Zoo loopen b.v. te Utrecht de treinen met gemiddeld slechts zeer enkele minuten tusschenpoos binnen van en naar alle mogelijke richtingen; van en naar Amsterdam, Den Haag/Rotterdam, Arnhem, Eindhoven, Leiden, Amersfoort, Baarn, Hilversum en Zeist. Daarenboven loopen er nog stoptreinen van en naar Amsterdam, van en naar Arnhem (Maarn) en diverse D-treinen tusschendoor.

Het zal een ieder duidelijk en ook uit ervaring bekend zijn, dat de Nederlandsche Spoorwegen niet — gelijk men wel in het buitenland aantreft ten — voor iedere richting een speciaal aangewezen perron ter beschikking hebben. Het is zelfs niet altijd mogelijk eenzelfde trein dagelijks op hetzelfde spoor binnen te laten komen of van dezelfde plaats te doen vertrekken. Zoodra de treinenloop ook maar

TABEL VI.

Landen	Rangorde van					Totaal	Efficiency index kol.-totaal 12
	Tabel I	Tabel II	Tabel III	Tabel IV	Tabel V		
	arbeidsprestatie	gebruiksintensiteit kapitaal	exploitatie-uitgaven	botsingen en/of ontsporingen	verongelukkete reizigers		
1. Nederland	2	3	3	2	2	12	1.—
2. Engeland	5	1	6	4	6	22	1.83
3. Zweden	1	9	5	10	4	29	2.41
4. Denemarken	4	6	4	6	9	29	2.41
5. Zwitserland	3	5	10	9	3	30	2.50
6. België	8	2	9	8	7	34	2.83
7. Italië	6	7	8	3	10	34	2.83
8. Finland	7	15	1	1	12	36	3.—
9. Duitsland	9	4	16	11	5	45	3.75
10. Noorwegen	11	16	12	15	1	55	4.58
11. Frankrijk	14	8	11	12	11	56	4.67
12. Joegoslavië	16	13	7	7	15	58	4.83
13. Roemenië	10	12	14	5	17	58	4.83
14. Hongarije	12	14	15	13	8	62	5.17
15. Griekenland	13	17	2	17	16	65	5.41
16. Spanje	15	10	13	16	14	68	5.67
17. Polen	17	11	17	14	13	72	6.—

Deze klassificatie is in tabel VI tot uitdrukking gebracht; de gemiddelde plaats, welke ieder land in dit opzicht inneemt, is herleid tot een zgn. „efficiency-index”, waarin dus alle bovengenoemde bedrijfsfactoren zijn verdisconteerd.

De uit deze factoren over het jaar 1938, het laatste normale vredesjaar, afgeleide index brengt Nederland op de eerste plaats met het index-cijfer 1; Engeland volgt met index 1.83 als tweede, Zweden met 2.41 als derde land in Europa.

Uit deze cijfers blijkt duidelijk, dat de Nederlandsche Spoorwegen in hun bedrijf in vergelijking tot anderen den hoogsten graad van efficiency hebben bereikt.

Wat ligt er achter deze cijfers?

Misschien vindt men het bovenstaande een droge conclusie, ontleend aan wellicht interessante, doch doode cijfers. Wij zullen daarom trachten deze doode cijfers wat meer te doen leven en spreken.

Wat toch wil het in de praktijk zeggen, dat een spoorwegbedrijf in vergelijking tot anderen den hoogsten graad van efficiency en rationalisatie bereikt heeft? Dat het met de geringste kosten topprestaties levert?

Het is voldoende hiertoe een Nederlandsch en een buitenlandsch station met elkaar te vergelijken.

Het intensiever gebruik der Nederlandsche stations.

Steeds weer treft ons in het buitenland de omvang der stationsgebouwen, de wijheid der emplacementen en het groote aantal perrons. Dikwijls heeft iedere richting een eigen perron, en soms wil het een Nederlander wel eens voorkomen, of voor iederen trein een afzonderlijk perron werd aangelegd! Indien onze stations Utrecht, Arnhem of Amersfoort buiten de Nederlandsche grenzen waren gebouwd, zouden zij zonder eenigen twijfel twee of drie keer zoo groot zijn geweest.

In deze in vergelijking met het buitenland zoo kleine stations perst zich een veel intensievere treinenloop samen.

even onregelmatig is, moeten allerlei afwijkende maatregelen getroffen worden.

De organisatie en uitvoering van dit bedrijf vergt de precisie van een ingewikkeld uurwerk en bergt vele problemen in zich, waarvan de buitenstaander veelal nauwelijks eenig vermoeden heeft.

Want wat weet het groote publiek van de vele moeilijkheden, die zich b.v. voordoen bij den opzet van een nieuwe dienstregeling, hetzij deze reizigerstreinen of goederentreinen geldt?

Tijden van vertrek en aankomst worden niet alleen bepaald door den rijtijd van den trein; neen, zeer zorgvuldig moet ook rekening gehouden worden met aansluitingen op onderwegstations, met eventueel enkelsporige baanvakken of bruggen, die nu eenmaal niet door twee treinen in tegen-gestelde richting tegelijk bereden kunnen worden en waar het op elkaar moeten wachten niet mag voorkomen. Indien voorts twee spoorlijnen elkaar kruisen of op elkaar aansluiten, beïnvloedt de treinenloop op het eene baanvak dien op het andere baanvak en moet deze zoodanig op den ander zijn afgestemd, dat zij elkaar normaal niet kunnen hinderen.

Eischt dit werk reeds zeer veel overleg, niet minder is zulks het geval met het opzetten van de samenstelling der treinen en den omloop van het materieel, want iedere trein behoort een juiste samenstelling te hebben, niet te groot en niet te klein.

Ook moet aan het eind van den dag het materieel, bestemd voor den volgenden dag, tijdig de stations weer binnenloopen. Bovenal moet dit materieel echter zoo intensief mogelijk worden gebruikt: d.w.z. zoo veel mogelijk rijden en zoo weinig mogelijk stilstaan.

Voorts moet gezorgd worden, dat iedere trein een geschikte machine krijgt aangewezen, dat ook deze machine zoo intensief mogelijk wordt benut en toch op tijd weer zijn depôt bereikt.

De diensten van locomotief- en treinpersoneel moeten

uitgetrokken worden; ook zij moeten bijtijds weer thuis kunnen komen en tevens een voldoende werktaak volbrengen.

Deze diensten van het rijdend personeel worden, evenals de omloop van materieel en machines, grafisch in beeld gebracht en nauwkeurig op eventueel onvoldoende benutte uren gecontroleerd. Indien het materieel eenigen tijd ergens moet overstaan, wordt deze tijd benut voor schoonmaken en technische nazien. Ook hiervoor moet personeel klaarstaan en dus worden uitgetrokken.

Het praktische werk op de stations.

Deze zeer omvangrijke en uiterst belangrijke organisatorische arbeid, zonder welke een doeltreffend en efficiënt beheer niet mogelijk zou zijn, en dat statistisch tot uitdrukking komt in de zeer lage exploitatiekosten, wordt vervolgens door den uitvoerenden dienst voltooid.

Om te kunnen beoordeelen, wat dit laatste zeggen wil, moet men in de praktijk hebben medegemaakt, hoe b.v. een onderstaanschef op een groot station met behulp van een schematischen plattegrond van zijn emplacement en luciferhoutjes of blokjes, die de treinen moeten voorstellen, zit te passen en te meten om alle treinen, die zijn station moet verwerken, op de beste wijze te doen binnenloopen, behandelen en weer vertrekken. Talloze vragen doen zich daarbij voor: is er op te rekenen, dat het spoor van binnenkomst tijdig door den voorgaanden trein verlaten zal zijn? Wordt door het binnennemen op dat spoor het vertrek of de binnenkomst van een anderen trein niet belemmerd? Kunnen de reizigers wel zoo gunstig mogelijk overstappen? Moet er een post- of bagagewagen worden omgerangeerd en kan dat zóo goed geschieden? Is het opont, houd lang genoeg voor de overlading, de locomotiefwisseling of het water nemen?

Het behoeft geen betoog, dat dit werk voor stations, waar heuscht geen metertje rails met dit strik noodzakelijk is, een zeer nauwkeurige en tijdroovende arbeid is, waar een vlotte treinenloop geheel van afhankelijk is: een arbeid, die groote vakbekwaamheid vereischt. Het geheel sluit op verschillende stations dikwijls zóo nauwkeurig in elkaar, dat gedurende een groot gedeelte van den dag sommige perronsporen geen vijf minuten onbenut blijven.

Hier vangen wij reeds een glimp op van het levende beeld van intensieve bedrijfsexploitatie, dat in de droge cijfers der statistiek wordt uitgedrukt door 16.430 treinkilometer per km baanvak, na Engeland en België de meest intensieve exploitatie van Europa. Tevens ligt hierin het geheim der lage kostenrekening.

Nóg veel meer echter omvat de taak van de stations. Ieder man van het dikwijls eenige honderden leden tellende stationspersoneel moet zijn taak toegewezen krijgen: de rangeerder moet precies weten, hoe laat en waar hij het materieel voor een bepaalden trein moet ophalen en op welk spoor hij dit klaar moet zetten. Voorts hoe laat en vanwaar hij de machine, bestemd voor een bepaalden trein, moet halen. Uitgemaakt moet worden, hoeveel arbeiders klaar moeten staan om bij een bepaalden trein met de overlading te helpen, hoeveel loketten er op dat of dat uur voor kaartjesafgifte geopend moeten zijn en wie daar dienst doet. Op welk moment en door wie moeten de rijtuigen van een bepaald treinstel worden weg- of gereedgezet, schoongemaakt of aangesloten op de voorverwarming? Wie moet zorgen voor het bijvullen der rijtuigen met gas en water?

Weet niet ieder van het spoorwegpersoneel precies zijn taak en voert hij deze niet nauwkeurig en stipt op tijd uit, dan is treinvertraging en ander ongerief voor het publiek het onvermijdelijke gevolg.

Alle werkzaamheden grijpen precies in elkaar; ook de diensten van dit personeel worden grafisch voorgesteld en geen uur blijft onbenut: er loopt geen man te veel.

Zoo teekent zich in de praktijk het beeld van een bedrijf, dat, in verhouding tot zijn geleverde prestaties, door

slechts Zweden met een fractie overtroffen, de hoogste arbeidsprestatie per man in geheel Europa heeft en bovendien, op Finland en Griekenland na, het goedkoopst weet te werken!

Slotbeschouwing.

Zoo staat achter het statistische cijfer tenslotte steeds weer het werk van menschenhanden. Het dorre cijfer geeft droog, maar exact en ontwijfelbaar zeker het peil van vakbekwaamheid en toewijding van het geheele personeelcorps weer. Wat baten technische vernuftigheden en een grondig uitgedachte organisatie, wanneer de uitvoering niet gedragen wordt door toewijding en kundigheid?

Klein zijn de stations en emplacementen, groot is het aantal treinen, intensief het gebruik van materieel en locomotieven, gering de daarvan aanwezige reserve.

Iedere treinvertraging sleept, in een zoo nauwsluitende regeling als bij de N.S. normaal is, een gansche reeks gevolgen met zich mede: aansluitingen moeten wachten, de sporen komen niet tijdig weer vrij, zoodat volgende treinen buiten het station moeten wachten, eveneens vertraging krijgen en op een ander spoor dan normaal binnen moeten komen. Opzichters, rangeerders, seinhuiswachters en arbeiders moeten op datzelfde oogenblik afwijken van hun zorgvuldig tevoren opgemaakte instructies en op geheel andere wijze naar eigen initiatief te werk gaan; dat alles onder den druk van grooten haast.

Het materieel voor een trein is niet tijdig binnengekomen: er moet ander materieel, een andere locomotief worden gezocht; het publiek moet worden gewaarschuwd. Dit alles is de taak voor slechts één man: den treindienstleider. Hij moet steeds alles ten volle kunnen overzien en snel en juist weten in te grijpen en te beslissen, staat in voortdurend telefonisch contact met de naastliggende stations en posten, berekent hoe lang het nog duren kan vóór een bepaalden trein zijn station bereiken zal, en of hij mogelijk nog eerst een anderen trein kan binnen nemen, doen vertrekken of omrangeeren.

Door den zeer intensieven treinenloop en de beperkte stationsruimten zijn afwijkingen aan de orde van den dag; veel is daarom afhankelijk van een juist inzicht van het plaatselijk personeel. Dat dit alles verloopt met zoo weinig ongevallen als onze statistiek aantoonde, strekt het Nederlandsche spoorwegpersoneel tot grooten lof.

Het leven van den zeeman moge romantischer zijn en meer tot de verbeelding spreken, de arbeid van den Nederlandschen spoorwegman doet als prestatie in niets voor de zijne onder. Waarom zou het ook?

Zijn zij niet gesneden uit hetzelfde hout, bezielde door hetzelfde plichtsbesef en dezelfde kalme besluitvaardigheid?

Mr. W. J. DE GRAAFF.

DE ENGELSCH-STATISTISCHE BERICHTEN (INVESTMENTS) ACT 1939.

In een vorig artikel ¹⁾ werd een overzicht van de Engelsche Prevention of Fraud (Investments) Act 1939 met betrekking tot het emissiegeven en twee effectenhandel *ter beurze* gegeven. Thans vragen nog twee andere groepen van nieuwe voorschriften onze aandacht, t.w.: de regeling van den *vrijen*, d.w.z. niet in den vorm der effectenbeurzen georganiseerden, effectenhandel, alsmede de veelomvattende strafbepalingen.

De vrije effectenhandel.

De reglementering van den vrijen effectenhandel in Engeland beoogt de misstanden te verhelpen, die sedert tientallen van jaren in de praktijken der „outside-brokers and outside dealers” heerschten. Dit kwaad deed de open-

¹⁾ Zie E.-S.B. van 26 Februari 1941.

bare meening, met name sedert het uitbreken van de crisis in 1929, hoe langer hoe luider om een ingrijpen van den wetgever roepen. De materiele en psychologische oorzaak van dit verschijnsel kan economisch gezocht worden, dat het door de crisis zwakke hooner lichaaen gevoeliger was geworden voor noodelooze verliezen door kapitaalverspilling op beleggingsgebied.

Het mag nu typeerend heeten voor het verschil tusschen de feitelijke verhoudingen in Engeland en in de Vereenigde Staten, dat in Engeland de officieele effectenhandel vrijwel geen wettelijke regeling behoefde en de vennootschapswet slechts op enkele punten aangevuld diende te worden, ten einde het emissiewezen tegen misbruiken te beschermen, terwijl Roosevelt's Securities and Exchange wetgeving zich in de eerste plaats met de regeling van het emissiewezen en den effectenhandel ter beurze heeft bezig gehouden, nl. door de Securities Act van 1933 en de Securities Exchange Act van 1934. Hierna kwamen eerst de public utilities in 1935 aan de beurt, terwijl de vrije effectenhandel in de Vereenigde Staten pas door een van 1936 dateerende wijziging van de Securities Exchange Act werd gereglementeerd.

Er bestond dan ook een aanzienlijk verschil in positie tusschen de Engelsche en Amerikaansche effectenbeurzen: de Amerikaansche geldhandel, in de wandeling meestal met den verzamelaam „Wall Street” aangeduid, en met hem de effectenbeurzen, hebben tijdens de crisisjaren 1929 t.e.m. 1933 een zeer groot verlies aan prestige geleden, dat tot op heden niet ten volle kon worden ingehaald.

De Londensche Stock Exchange echter was in haar geheel zonder veel kleerscheuren uit de malaise te voorschijn gekomen, zoodat de autonomie der Engelsche effectenbeurzen in beginsel onaangestast kon blijven. De bepaling voorkomende in art. 14 van de Prevention of Fraud (Investments) Act 1939, dat zij door den Board of Trade erkend („recognized”) moeten worden, beoogt in hoofdzaak, de vorming van nieuwe effectenbeurzen door den tot nog toe niet georganiseerden effectenhandel te voorkomen. De erkenning der Londensche Stock Exchange en de andere vanouds gevestigde Engelsche effectenbeurzen was echter niet meer dan een formaliteit.

De vergunningsplicht.

Met de afkondiging van de Prevention of Fraud (Investments) Act 1939 heeft de niet-georganiseerde effectenhandel in Engeland opgehouden een „vrije” tak van handel te zijn en is hij geworden tot een beschermd beroep. Bescherming tegen onbevoegden gaat hier, zooals steeds, gepaard met de instelling van het staatstoezicht op de toegelaten beoefenaren van het beschermde beroep. Het wachten is thans alleen nog op de afkondiging van de „appointed day”, zijnde de dag, waarop het geheele ingewikkelde systeem der bepalingen betreffende den vrijen effectenhandel, met inbegrip van de uitvoeringsbepalingen van den Board of Trade, in werking zal treden. Deze fatale datum was oorspronkelijk door de Licensing Regulations van 26 Juli 1939 (Statutory Rules and Orders 1939 no. 794) bepaald op 15 September 1939. Na het uitbreken van den oorlog werd het in werking treden der geciteerde bepalingen opgeschort, in de eerste plaats door de Bekendmaking van 13 September 1939 (Statutory Rules and Orders 1939 no. 1167) tot 15 Maart 1940, en vervolgens door de Bekendmaking van 29 Februari 1940 tot 16 September 1940. Aangenomen kan worden, dat de „appointed day” inmiddels nog verder is opgeschort en dat deze tijds den duur van den tegenwoordigen oorlog niet meer afgekondigd zal worden.

Art. 1 van de Prevention of Fraud (Investments) Act 1939 stelt in beginsel het beoefenen van den effectenhandel afhankelijk van een vergunning (licence), te verlenen door den Board of Trade.

De Board of Trade ziet zich zoodoende een soortgelijke functie toegewezen als waarmede in de Vereenigde Staten

de Securities and Exchange Commission is belast. Terwijl echter de geheele organisatie der S.E.C. in een zeer kort tijdsbestek uit den grond moest worden gestampt, beschikte de Board of Trade van meet af aan over het noodige administratieve apparaat en over ruime ervaringen op het economische grensgebied, waar regelmatig conflicten tusschen de praktijken van vaak al te ondernemende financiers en het algemeen belang ontstaan. Onder den Board of Trade ressorteren de Registrars of Companies, zijnde de beheerders der beide centrale Handelsregisters der naamlooze vennootschappen voor Engeland en Schotland, alsmede Official Receivers, zijnde de ambtelijke trustees in faillissementen van natuurlijke personen en naamlooze vennootschappen, die in bepaalde gevallen ook de functie van curator vervullen. De op deze gebieden opgedane ervaringen vergemakkelijken de nieuwe taak, waarmede de Board of Trade thans is belast, t.w. onbetrouwbare elementen uit den vrijen effectenhandel te weren.

Het vergunningsstelsel is in sections 1 t.e.m. 9 van de Prevention of Fraud (Investments) Act 1939 nader uitgewerkt. Van de zeer gedetailleerde regeling kunnen hier slechts de hoofdlijnen worden aangestipt.

Na het in werking treden der betreffende bepalingen mag de vrije effectenhandel slechts uitgeoefend worden op grond van een vergunning, die kan zijn of een „principal's licence” (voor zelfstandige effectenhandelaren, of een „representative's licence” (voor remisiers en bedienden van toegelaten effectenhandelaren).

Zelfstandige effectenhandelaren moeten tegelijk met de aanvraag der vergunning, ongeacht den rechtsvorm van hun bedrijf, een waarborgsom van £. 500 storten, die ingeval van hun faillissement in handen van den curator wordt gesteld. De storting der waarborgsom kan vervangen worden door een naar het oordeel van den Board of Trade deugdelijken borgtocht of garantie. Effectenhandelaren, die vanaf 1 Januari 1939 onafgebroken een bona fide bedrijf hebben uitgeoefend, kunnen van de verplichting tot storting der waarborgsom geheel of gedeeltelijk om redenen van billijkheid worden vrijgesteld, indien de stortingsplicht hen naar het oordeel van den Board of Trade noodeloos in moeilijkheden zou brengen („cause undue hardship”). Vergunningen worden telkenmale slechts voor een jaar verleend. Dit komt overeen met de bestaande regeling voor den georganiseerden effectenhandel; de toelating van beursleden heeft immers telkenmale ook slechts voor een jaar plaats.

De kosten der vergunningen zijn als volgt vastgesteld:

Principal's licence voor naamlooze vennootschappen	£. 25
Principal's licence voor natuurlijke personen (ook mede-firmanen), per persoon	£. 10
Representative's licence, per persoon	£. 2

Aangevraagde vergunningen kunnen geweigerd en verleende vergunningen kunnen herroepen worden om de volgende redenen:

dat de vergunninghouder, resp. aspirant-vergunninghouder aan den Board of Trade niet voldoende gegevens omtrent zijn persoonlijke en zakelijke omstandigheden heeft verschaft;

dat de vergunninghouder, resp. aspirant-vergunninghouder, dan wel een zijner mede-firmanen of employes, veroordeeld is wegens eenig misdrijf, dat een bedriegelijke handeling behelst. Hiermede staat op één lijn een veroordeeling overeenkomstig de strafbepalingen van de Prevention of Fraud (Investments) Act 1939 en overtreding van de hierbij behorende uitvoeringsbepalingen van den Board of Trade;

dat eenige andere omstandigheid aannemelijk maakt, dat de vergunninghouder, resp. aspirant-vergunninghouder, dan wel een zijner mede-firmanen of bedienden, ontoelaatbare handelingen zal begaan of dat zijn bedrijf niet meer als een bona fide effectenzaak aan te merken is; dat de vergunninghouder, resp. aspirant-vergunning-

houder niet meer geacht kan worden voor de beoefening van het effectenbedrijf geschikt te zijn;

dat de vergunninghouder, resp. aspirant-vergunninghouder geen bona fide effectenzaak binnen het Vereenigde Koninkrijk drijft.

Indien de Board of Trade van meening is, dat een aangevraagde vergunning geweigerd, dan wel een reeds verleende vergunning herroepen dient te worden, geeft hij hiervan kennis aan den betrokken vergunninghouder, resp. aspirant-vergunninghouder. Deze kan hierna de beslissing van een overeenkomstig section 6 van de Prevention of Fraud (Investments) Act 1939 ingestelde „Tribunal of Inquiry” inroepen. Deze Raad van Beroep bestaat uit drie leden, waarvan twee juristen, te benoemen door den Lord Chancellor; het derde lid, een deskundige op financieel en bedrijfshuishoudkundig gebied, geen ambtenaar zijnde, wordt benoemd door de „Treasury”.

Het Tribunal of Inquiry heeft de administratieve, met name ook disciplinaire rechtspraak over vergunninghouders en aspirant-vergunninghouders. Het kan partijen en getuigen oproepen en onder eede hooren. Het niet-verschijnen voor het Tribunal en het niet-opvolgen van zijn bevelen is strafbaar als „contempt of court”. Tegen de beslissingen van het Tribunal of Inquiry is geen hogere voorziening toegelaten.

Blijkens het bovenstaande is ter zake van de administratieve rechtspraak het Amerikaansche voorbeeld niet gevolgd: in de Vereenigde Staten worden immers geschillen betreffende het weigeren of intrekken van vergunningen voor den vrijen effectenhandel in eersten aanleg beslist door de Securities and Exchange Commission zelve, als zijnde het met het toezicht op den Amerikaanschen effectenhandel belaste federale orgaan. Daarentegen bestaat er tegen beslissingen der S.E.C. hooger beroep bij de federale gerechtshoven en vandaar bij het United States Supreme Court.

Het toezicht van den Board of Trade.

Het zwaartepunt van de werkzaamheden van den Board of Trade onder de Prevention of Fraud (Investments) Act 1939 zal echter, nadat het wettelijke systeem volledig in werking zal zijn getreden, niet zoozeer op het gebied van de administratieve rechtspraak van het Tribunal of Inquiry liggen, doch in de uitoefening van zijn zuiver administratieve bevoegdheden van preventief en repressief toezicht op den Engelschen effectenhandel.

Deze laatste bevoegdheden zijn voornamelijk geregeld in art. 7 der wet, waarin een zeer ruime bevoegdheid tot het maken van uitvoeringsbepalingen aan den Board of Trade wordt gedelegeerd, o.m. ten aanzien van de volgende onderwerpen:

het bepalen van den personenkring waarmede, en de wijze waarop een vergunninghouder effectenzaken mag doen;

het vaststellen van standaardcontracten, waarvan het gebruik voor vergunninghouders verplicht is;

de inrichting van de administratie van vergunninghouders;

de contrôle van den Board of Trade op de administratie van vergunninghouders, inzage van hun boeken en bescheiden, enz.

Deze voorschriften bevatten op verschillende belangrijke punten blanketbepalingen, die nader uitgewerkt zijn door „rules and regulations” van den Board of Trade. Hiervan zijn de belangrijkste de „Licensing Regulations” (Statutory Rules and Orders 1939 no. 794) en de „Rules of Conduct” (Statutory Rules and Orders 1939 no. 787). In de Licensing Regulations zijn met name de verplichtingen van vergunninghouders en aspirant-vergunninghouders tot het verstrekken van persoonlijke en zakelijke inlichtingen nader uitgewerkt. De Rules of Conduct stellen imperatief vast, wat in den vervolge als goed en oorbaar koopmansgebruik op het gebied van den vrijen effectenhan-

del in Engeland beschouwd zal worden; zulks omdat de vrije effectenhandel in Engeland niet in staat is gebleken, uit eigen kracht behoorlijke usances voort te brengen. Dienovereenkomstig bevatten de Rules of Conduct beperkende bepalingen ten opzichte van: schriftelijke en persoonlijke aanbiedingen van effecten; den minimum inhoud van effectennota's; het afsluiten van effectentransacties op prolongatie en andere speculatieve effectenzaken; het verkoopen van effecten op afbetaling.

Bij het maken van nieuwe uitvoeringsbepalingen moet krachtens wettelijk voorschrift door den Board of Trade aanmerkelijk meer soepelheid worden betracht dan waartoe de Securities and Exchange Commission verplicht is; met name moeten voorgestelde nieuwe rules and regulations als ontwerp worden gepubliceerd en moeten door belanghebbenden te berde gebrachte bezwaren overwogen worden.

Vergunninghouders zijn verplicht, van alle belangrijke wijzigingen in hun bedrijf of in hun zakelijke verhoudingen onverwijld aangifte bij den Board of Trade te doen.

De Board of Trade publiceert van tijd tot tijd de namen van alle zelfstandige effectenhandelaren-vergunninghouders. Indien de vergunninghouder een natuurlijke persoon is, wordt hierbij zijn nationaliteit vermeld; is het een rechtspersoon, dan wordt aangegeven volgens welk nationaal recht deze is opgericht. Deze laatste opgave wordt tenminste eenmaal 's jaars gepubliceerd.

Strafbepalingen.

De strafbepalingen van de Prevention of Fraud (Investments) Act 1939, voorkomende in sections 12 en 13 der wet, zijn opzettelijk zóó ruim geformuleerd, dat hun toepassing geenszins beperkt is tot bedriegelijke handelingen op het gebied van den effectenhandel. Zij zijn terecht gerangschikt onder den gemeenschappelijken titel: „General Provisions for the Prevention of Fraud”. Ook hiervoor is een Amerikaansch voorbeeld aanwezig, nl. het oude federale „Mail Fraud Statute”, dat in verruimden en verscherpten vorm werd opgenomen in de Securities Act van 1933.

De strafbepalingen, voorkomende in art. 12 der wet, zijn uitermate veelomvattend. Zij beoogen in het kort gezegd de zgn. „easy money”-proposities minder aantrekkelijk te maken; weliswaar niet voor de slachtoffers — gegadigden voor speculatieve winsten, die maar al te vaak achteraf fictief blijken te zijn, zijn immers door geen enkele wettelijke bepaling af te schrikken! — doch wel voor hen, die van de goedgeloofigheid van anderen profijt trachten te trekken, en voor de in hun opdracht handelende tusschenpersonen.

Te dien einde wordt met een maximum tuchthuisstraf („penal servitude”) van ten hoogste zeven jaar bedreigd elke bedriegelijke handeling op beleggingsgebied, onverschillig of het misdrijf is voltooid dan wel in een voorbereidend stadium is gebleven, en eveneens of de dader alleen dan wel in samenwerking (conspiracy) met anderen, ten eigen bate dan wel ten voordeele van derden heeft gehandeld.

Het beschermde zakelijke gebied omvat:

den effectenhandel in den ruimsten zin van het woord, met inbegrip van het emissiewezen, alsmede van het verkoopen van opties, premies, e.d., het verkoopen van rechten op de opbrengst van effecten en het aangaan van overeenkomsten met het oogmerk, profijt te trekken uit de koersschommelingen van effecten. Met effectentransacties wordt op een lijn gesteld het deponeren of uitzetten van gelden bij „industrial and provident societies” en „building societies”;

het verkoopen of te koop aanbieden van deelnemingen of andere belangen in syndicaten, trusts en andere overeenkomsten op effectengebied;

het aangaan of entameeren van overeenkomsten, met het oogmerk profijt te trekken van de schommelingen der goederenprijzen.

In subjectief opzicht worden strafbaar gesteld:
het opzettelijk doen van onjuiste beweringen, beloften en voorstellen met betrekking tot voorgestelde transacties, vallende op het beschermde gebied;

het te kwader trouw verborgen houden van hiervoor belangrijke feiten;

het lukraak („reckless”), d.w.z. onder verwaarloozing der in het maatschappelijk verkeer betamelijke zorgvuldigheid, doen van beweringen ten opzichte van beschermde transacties.

Het laatstgemelde voorschrift is van groote beteekenis, omdat het zeer veel gevallen van zgn. „inside information” dekt, die achteraf onjuist blijkt te zijn, terwijl echter niet bewezen kan worden, dat zij opzettelijk te kwader trouw werd gegeven. In verreweg de meeste van deze gevallen is echter wél te bewijzen, dat de persoon, die de hoopvolle inlichtingen over de voorgestelde transactie op beleggingsgebied heeft verstrekt, het onjuiste er van had moeten weten, indien hij de behoorlijke zorgvuldigheid had in acht genomen. Dit bewijs nu is voldoende voor een veroordeeling op grond van section 12 van de Prevention of Fraud (Investments) Act 1939.

In objectief opzicht is nog van groot belang, dat aan een der grootste misbruiken der hedendaagsche economische samenleving, t.w. de goederenspeculatie door deels minder draagkrachtige outsiders paal en perk wordt gesteld.

Aan de zoojuist geschetste fundamentele strafbepalingen, voorkomende in section 12 der wet, wordt nog meer kracht bijgezet door section 13, die klaarblijkelijk geïnspireerd is op het Amerikaansche voorbeeld. Door laatstgemeld voorschrift wordt met straf bedreigd het in bezit hebben, verspreiden en openbaar maken van circulaire en andere stukken, betrekking hebbende op beleggingen van eenigerlei soort, voorzover niet door de Prevention of Fraud (Investments) Act 1939 ontheffing is verleend, of overeenkomstig een zijner bepalingen wordt verleend.

De wet bevat algemeene ontheffingen ten behoeve van hen, die bona fide zaken op beleggingsgebied doen, o.m. voor:

prospectussen, beantwoordende aan de voorschriften van de Companies Act 1929 en inschrijvingsbiljetten, die vergezeld gaan van dergelijke prospectussen;

circulaires van leden eener erkende effectenbeurs en van effectenhandelaren-vergunninghouders, geen beursleden zijnde, mits beantwoordende aan de rules and regulations van den Board of Trade;

mededeelingen van de directies van geautoriseerde investments trusts met betrekking tot de uitgegeven trustcertificaten, enz.;

kennisgevingen van ondernemingen, gericht aan hun eigen aandeelhouders en obligatiehouders, dan wel aan deelgerechtigden in een dochtermaatschappij;

mededeelingen van industrial and provident societies en building societies met betrekking tot de in hun bedrijf bestaande deelnemingen, alsmede deposito's, spaargelden enz.;

mededeelingen, gericht tot handelaren in goederen, geen effecten zijnde, met betrekking tot die goederen;

mededeelingen met betrekking tot de financiering van openbare lichamen;

mededeelingen op beleggingsgebied, goedgekeurd door den Board of Trade.

Indien niet door de wet in het algemeen dan wel door den Board of Trade in bijzondere gevallen ontheffing van het bij art. 13 der wet bepaalde verleend is, is het in bezit hebben en het verspreiden van circulaire en andere aankondigingen op beleggingsgebied, ook in gecamoufleerden vorm, een strafbaar feit, bedreigd met gevangenisstraf („imprisonment”) van ten hoogste twee jaar en/of met geldboete van ten hoogste £. 500. Nog zwaarder weegt echter de straf, die de Board of Trade, resp. het Tribunal of Inquiry, langs administratieve weg kan opleggen aan

overtreders, t.w. de uitsluiting van het zaken doen op beleggingsgebied.

Het is geen onaardige gewaarwording, hoe langs dezen weg de beginselen van het Amerikaansche Mail Fraud Statute in principe overgenomen, doch in tal van bijzonderheden aan de Engelsche verhoudingen aangepast zijn: In de Vereenigde Staten immers heeft men indertijd van den nood een deugd gemaakt, door het gebruik maken van de federale postergemaak voor bedriegelijke handelingen, met name op beleggingsgebied, tot een speciaal misdrijf te bestempelen.

Het mag kenteekend heeten, dat men in Engeland ten slotte denzelfden weg heeft bewandeld: Ook section 13 van de Prevention of Fraud (Investments) Act 1939 tracht het euvel der bedriegelijke handelingen op beleggingsgebied in den kiem te smoren, door reeds de verspreiding van misleidende aanbiedingen te onderdrukken.

Mr. F. E. SCHMEY.

OVERHEIDSMATREGELEN OP ECONOMISCH GEBIED.

LANDBOUW EN VOEDSELVOORZIENING.

Consumptiemelk. De aflevering van consumptiemelk aan consumenten door leveranciers wordt beperkt tot een hoeveelheid van 85 pCt. van den gemiddelden dagomzet in den zgn. basisperiode, dat is van 15 September 1940 tot en met 12 October 1940 of van 24 November 1940 tot en met 15 Maart 1941. (Zuivelbesluit 1941). (E.V. 4/4/41, pag. 490; Stct. No. 63).

Karwijzaad, granen, boekweit en peulvruchten. Wijziging van de bepalingen betreffende het bewaarloon voor karwijzaad, granen, boekweit en peulvruchten teneinde de aanbieding aan de Provinciale Inkoopcentrales voor Akkerbouwproducten. (P.I.C.A.'s) te bevorderen. (E.V. 4/4/41, pag. 489).

Organisatie voor de voedselvoorziening. Regeling betreffende den opbouw van een organisatie voor de geheele voedselvoorziening. Hieronder vallen: 1. De voortbrenging van, de handel in, en de be- en verwerking van alle producten van de voedselvoorziening met inbegrip van genotmiddelen; 2. de voortbrenging van, de handel in, en de be- en verwerking van die producten van den Nederlandschen landbouw, welke niet voor de voedselvoorziening zijn bestemd, dus bijv. vlas, griend en riet; 3. de handel in grondstoffen en hulpmiddelen voorzover deze voor den landbouw en de visscherij van beteekenis zijn. (E.V. 4/4/41, pag. 486/87/88; V.B. No. 14).

Pachtovereenkomsten. Regeling inzake het wijzigen van de bestemming van gepachte gronden. (E.V. 4/4/41, pag. 489; Stct. No. 62).

Pluimvee. Nadere regeling inzake de verstrekking van voedertoewijzingen aan pluimveehouders, waarbij rekening wordt gehouden met het aantal afgeleverde eieren. (E.V. 4/4/41, pag. 490).

Tabak en hop. Aanvulling van de Bodemproductiebeschikking 1939, waarbij de voortbrenging van tabak en hop nader wordt geregeld. (E.V. 4/4/41, pag. 489; Stct. No. 58).

Veevoeder. Gedurende de zomermaanden zal, behoudens in zeer uitzonderlijke gevallen, geen krachtvoeder voor rundvee worden toegewezen. (E.V. 4/4/41, pag. 490).

Zilveruien. Beperkende bepalingen inzake het telen van zilveruien. (E.V. 4/4/41, pag. 491, Stct. No. 64).

RANTSOENEERING EN DISTRIBUTIE.

Melk en cacao. Voorbereidende regeling van de rantsoeneering van melk en cacao. (E.V. 4/4/41, pag. 492).

MAANDCIJFERS.

Maandcijfers en weekcijfers betreffende den economischen toestand van Nederland.
(Centraal Bureau voor de Statistiek)

Omschrijving maandcijfers	Eenheid	1940												1941	
		Jan.	Febr.	Maart	April	Mei	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Jan.	Febr.
<i>Giroverkeer.</i>															
Nederlandsche Bank.....	f 1.000.000	1668	1415	1842	1498	988	948	1026	1282	1536	1804	1653	1549	1691	2672
Postcheque- en girodienst	f 1.000.000	1308	1181	1174	1275	895	1220	1325	1365	1247	1447	1517	1394	1380	1345
<i>Rentestanden.</i>															
Wisseldisconto Nederl. Bank	%	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00
Prolongatierente, A'dam ..	%	2,64	2,50	2,50	2,75	3,21*	*	2,92*	3,00	2,82	2,75	2,75	2,75	2,75	2,75
Callgeldnoteringen, ,, ..	%	1,03	0,76	0,79	0,56	0,92	1,15	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25	1,64
Rendement oblig. 1) ..	%	4,35	4,42	4,44	4,57	*	*	*	*	*	4,20	4,24	4,25	4,23	4,56
Hypotheekrente onroerende goederen ..	%	4,40	4,35	4,38	4,40	4,33	4,43	4,51	4,46	4,48	4,43	4,33	4,24	4,23	\$4,29
Hypotheekrente schepen ..	%	4,40	5,24	5,57	5,36	5,53	5,46	4,90	5,07	5,62	5,26	5,26	5,47	5,33	\$5,44
<i>Koersen van Aandeelen.</i>															
Algemeen indexcijfer	1930=100	85,4	84,7	85,7	83,9	*	*	*	*	94,3	104,1	112,7	116,1	120,0	113,4
Nijverheid	1930=100	85,7	86,0	88,3	87,6	*	*	*	*	104,6	115,6	120,7	125,1	131,8	126,2
w.o. prod.middelen industr.	1930=100	80,4	81,0	82,0	82,3	*	*	*	*	99,3	109,6	113,1	118,0	126,2	120,8
cons. goederen industr.	1930=100	92,7	92,6	96,7	94,5	*	*	*	*	111,6	123,6	130,6	134,5	139,2	133,4
<i>Spaarbanken.</i>															
Rijkspostspaarbank, inlagen	f 1.000.000	16,11	18,24	15,79	13,46	6,62	5,07	9,06	10,26	8,96	10,02	9,68	7,52	8,04	8,64
Rijkspostspaarbank, terugbetalingen ..	f 1.000.000	14,75	12,90	17,03	19,19	26,25	32,01	36,78	30,43	19,51	27,59	34,68	27,13	20,86	18,75
Bijzondere spaarb., inlagen	f 1.000.000	15,72	14,94	12,84	11,91	8,52	8,11	10,81	11,88	10,09	12,09	13,25	9,14	13,24	11,16
Bijzondere spaarbanken, terugbetalingen ..	f 1.000.000	18,10	12,83	17,42	18,34	18,29	20,00	21,99	18,07	15,22	18,57	20,96	18,36	18,62	20,35
<i>Hypotheeken. (nve inschrijv.)*</i>															
Totaal	f 1.000.000	25,44	17,16	17,49	25,37	25,89	15,81	29,25	22,72	25,13	34,86	34,67	38,26	22,29	\$22,08
w.v. op gebouwen	f 1.000.000	20,66	13,00	13,45	17,61	17,59	11,21	18,65	17,96	20,54	28,81	27,95	31,59	18,53	\$18,96
op landerijen	f 1.000.000	4,13	3,87	2,70	4,46	8,10	3,19	3,55	3,54	4,18	5,43	6,41	5,96	3,49	\$2,88
op schepen	f 1.000.000	0,65	0,29	1,34	3,30	0,20	1,41	7,05	1,22	0,41	0,52	0,31	0,71	0,27	\$0,24
<i>Werkloosheid.</i>															
Werkloosheidsd. (excl. landb.)	%	30,4	30,5	21,5	16,9	24,3	25,0	20,0	16,8	15,3	14,6	14,9	17,3	23,6	
Aantal werkl. einde maand	f 1.000	297,9	274,1	190,5	157,1	270,9	232,3	190,3	157,2	142,7	150,8	143,2	253,1	265,9	183,0
geschr. bij Arbeidsbeurzen*)													(85,4)	(92,1)	(17,2)
<i>Werkverruimingen werkloozenz.</i>															
Aantal tewerkgesteld bij werkverruimingen	f 1.000	58,8	57,6	57,2	54,0	54,3	60,9	54,7	54,0	56,2	53,2	50,9	0,7	2,6	33,1

Omschrijving weekcijfers.	Eenheid	1940-1941													
		9/14 Dec.	16/21 Dec.	23/28 Dec.	30 Dec./4 Jan.	6/11 Jan.	13/18 Jan.	20/25 Jan.	27 Jan./1 Febr.	3/8 Febr.	10/15 Febr.	17/22 Febr.	24 Febr./1 Mrt.	3/8 Mrt.	10/15 Mrt.
Percentage werkloosheidsdagen (excl. landbouw) ..	%	\$ 15,1	—	\$ 19,3	—	\$ 23,2	—	\$ 24,1	—	\$ 23,3	—	\$ 19,7	—	\$ 16,4	—
Totaal aantal werkzoekenden*) (einde van de week)	1.000	214	230	248	284	302	303	293	284	285	263	231	226	213	196
w.o. geheel werkloos (excl. werkverruiming*) ..	1.000	147	167	210	255	282	283	270	261	262	241	195	182	162	138
Aantal personen geplaatst bij werkverruiming*) ..	1.000	52	45	20	14	3	4	7	8	7	7	22	31	37	48
Aantal personen geplaatst in Duitsland*) ..	1.000	92	93	93	93	94	96	98	99	100	101	102	103	104	106

\$ = voorloopig cijfer. * = onbekend. 1) Volgens opgave van De Ned. Bank. Berekend van 2 Staatsleeningen, 1 gemeenteleening, 1 provinciale leening, 2 Industriële leeningen, 1 tramwegobligatie, 1 pandbrief. 2) Hieronder niet begrepen enkele hypotheeken, waarvan de geldschietster niet bekend is. 3) 1-9 Mei. 4) 15-31 Juli. 5) Tusschen haakjes is vermeld het aantal vorstwerkloozen, begrepen in het totaal. 6) Hieronder niet begrepen Scheepshypotheeken. 7) Volgens opgave van het Rijksarbidsbureau. 8) Volgens opgave van het Bureau Loononderzoek van het Departement van Sociale Zaken. 9) Onder aftrek van de teruggekeerden, voor zoover bekend bij de organen der arbeidsbem. Gegevens van het Rijksarbidsbureau.

GELD-, CREDIET-EN BANKWEZEN EN BELASTINGEN.

Geblokkeerde Markenbelastingbesluit. Het Geblokkeerde Markenbelastingbesluit 1940 en de krachtens dat besluit uitgevaardigde uitvoeringsbesluiten en bekendmakingen, zijn d. d. 1 April ingetrokken en vervangen door een nieuwe regeling inzake deze materie (Geblokkeerde Markenbelastingbesluit 1941) echter met dien verstande, dat de vroeger gegeven voorschriften nog van toepassing blijven op die gevallen, waarin de schuldeischer de tegenwaarde vóór genoemden datum heeft ontvangen. (E.V. 4/4/41, pag. 493/94; V.B. No. 10).

Regeling van het deviezenverkeer. Op 1 April jl. is in werking getreden een nieuwe regeling voor het deviezenverkeer. De Deviezenverordening 1940 alsmede de Wet Internationaal Betalingsverkeer 1934 zijn daarbij ingetrokken.

Tevens is bepaald, dat sedert 1 April 1941 de deviezen-grens tusschen het bezette Nederlandsche gebied en Duitschland heeft opgehouden te bestaan. (E.V. 4/4/41, pag. 492 en bijlage; V.B. No. 13).

Zoutaccijns. Verhooging van den zoutaccijns per 1 April van f 3.— tot f 9.— per 100 kg. (E.V. 4/4/41, pag. 495; Stct. No. 60).

STATISTIEKEN.

BANKDISCONTO'S.

Ned. (Disc. Wiss. 3 28 Aug. '39	Lissabon	4 11 Aug. '37
Bk. Bel.Bi.Eff. 3 28 Aug. '39	Londen	2 26 Oct. '39
Bk. / Vrsch.inRC 3 28 Aug. '39	Madrid	4 29 Mrt. '39*)
Athene	N.-York E.R.B. 1 27 Aug. '37	
Batavia	Oslo	4 21 Sept. '39
Belgrado	Parijs	1 17 Mrt. '41
Berlijn	Praag	3 1 Jan. '36
Boekarest	Pretotia	3 15 Mei '33
Brussel	Rome	4 18 Mei '36
Boedapest	Stockholm	3 17 Mei '40
Calcutta	Tokio	3 46 11 Mrt '38
Dantsig	Warschau	4 18 Dec. '37
Helsingfors	Zwits. Nat. Bk. 1 25 Nov. '36	
Kopenhagen		

1) 3% voor wissels. promessen en leeningen met een looptijd van meer dan 120 dagen.
2) Niet officieel bevestigd.

ZILVERPRIJS

GOUDPRIJS

Londen 1)	N. York 2)	A'dam 3)	Londen*)
8 April 1941.. 23 1/2	34 1/2	8 April 1941.. 2125	168/—
9 " 1941.. 23 1/2	34 1/2	9 " 1941.. 2125	168/—
10 " 1941.. 23 1/2	34 1/2	10 " 1941.. 2125	168/—
11 " 1941.. —	—	11 " 1941.. —	—
12 " 1941.. 23 1/2	—	12 " 1941.. —	168/—
14 " 1941.. 23 1/2	—	14 " 1941.. —	—
15 April 1940.. 20 1/2	—	15 April 1940.. 2090	168/—
23 Aug. 1939.. 18 1/2	37 1/2	23 Aug. 1939.. 2110	148/6 1/2

1) In pence p. oz. stand. 2) Foreign silver in \$c. p. oz. fine.
3) In gulden per kg 1000/1000. *) In sh. p. oz. fine.

OFFICIEELE WISSELKOERSEN NEDERLANDSCHE BANK.

Valuta's (schriftelijk en t.t.)

	N.-York	Berlijn	Brussel	Zürich	Stockh.	Helsinki
8 Apr. 1941	1.88 ³ / ₁₆	—	30.14	43.67	44.85 ¹ / ₂	3.81 ¹ / ₂
9 „ 1941	1.88 ³ / ₁₆	—	30.14	43.67	44.85 ¹ / ₂	3.81 ¹ / ₂
10 „ 1941	1.88 ³ / ₁₆	—	30.14	43.67	44.85 ¹ / ₂	3.81 ¹ / ₂
11 „ 1941	—	—	—	—	—	—
12 „ 1941	—	—	—	—	—	—
14 „ 1941	—	—	—	—	—	—
Laagste d.w.	1.88 ³ / ₁₆	—	30.11	43.63	44.81	3.81
Hoogste d.w.	1.88 ³ / ₁₆	—	30.17	43.71	44.90	3.82
Muntpariteit	1.469	59.263	24.906	48.003	66.671	6.266

KOERSEN TE NEW-YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	Parijs (\$ per 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. f 100)
8 April 1941	4.03 ¹ / ₄	2.33	40.05	—
9 „ 1941	4.03 ¹ / ₄	2.33	40.05	—
10 „ 1941	4.03	2.33	40.05	—
11 „ 1941	—	—	—	—
12 „ 1941	4.03	2.33	40.05	—
14 „ 1941	—	—	—	—
15 April 1940	3.51 ¹ / ₈	1.99	40.20	53.08 ¹ / ₈
Muntpariteit	4.86	3.90 ³ / ₁₆	23.81 ¹ / ₄	40 ³ / ₁₆

KOERSEN TE LONDEN.

Plaatsen en landen	Not. eenh.	7-12 April '41 Laagste	12 April '41 Hoogste	12 April '41	31 Mrt/5 Apr. '41 Laagste	5 Apr. '41 Hoogste	5 Apr. '41
Officieel:							
New York	\$ p. £	4.02 ¹ / ₄	4.03 ¹ / ₄	4.03	4.02 ¹ / ₄	4.03 ¹ / ₄	4.03
Parijs	Fr. p. £	—	—	—	—	—	—
Stockholm	Kr. p. £	16.85	16.95	16.90	16.85	16.95	16.90
Montreal	\$ p. £	4.43	4.47	4.45	4.43	4.47	4.45
Buenos Aires	Pes. p. £	16.95 ¹ / ₂	17.13	17.04 ³ / ₈	16.95 ¹ / ₂	17.13	17.04 ³ / ₈
Niet-Officieel:							
Alexandrië	P. p. £	97.50	97.50	97.50	97.50	97.50	97.50
Athene	Dr. p. £	525	525	525	515	525	525
Bangkok	Sh. p. £	—	—	—	—	—	—
Bombay	d. p. r.	17.96	18.—	17.96	18.—	18.—	18.—
Budapest	d. p. £	—	—	—	—	—	—
Hongkong	P. p. £	15.—	15.—	15.—	15.—	15.—	15.—
Istanbul	T£ p. £	—	—	—	—	—	—
Kobe	d. p. yen	14.25	14.35	14.25	14.25	14.35	14.35
Lissabon	Escu. p. £	99.80	100.20	100.—	99.80	100.20	100.—
Madrid	Pt. p. £	40.50	40.50	40.50	40.50	40.50	40.50
Montevideo	d. p. p.	—	—	—	—	—	—
Rio de Janeiro	d. p. mil.	—	—	—	—	—	—
Sjanghai	d. p. \$	3.25	3.32	3.25	3.25	3.32	3.25
Singapore	d. p. \$	28.16	28.16	28.16	28.16	28.16	28.16

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen	31 Maart 1941	7 April 1941
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Nederlandsche Bank	—	—
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten	f 339.139,84	f 155.029,70
Voorschotten op ult. Febr. '41 aan de gemeenten verstr. op aan haar uit te keeren hoogsdom der pers. bel., aand. in de hoofdsom der grondbel. en der gem.fondsb. bel., alsmede op de belastingen en op de vermogensbelasting	—	—
Voorschotten aan Ned.-Indië ¹⁾	135.973.284,41	147.651.075,63
Idem voor Suriname ¹⁾	10.221.101,69	10.221.101,69
Idem aan Curaçao ¹⁾	169.788,71	209.788,71
Kasvord. wegens credietverstrekkng a. h. buitenland	73.300.526,74	72.885.449,91
Daggeldleeningen tegen onderpand	—	—
Saldo der postrek. van Rijks-comptabelen	69.069.993,06	72.897.298,83
Vordering op het Alg. Burg. Pensioenfonds ¹⁾	—	759.443,14
Vordering op andere Staatsbedr. en instellingen ¹⁾	62.240.491,52	62.412.337,34
Verplichtingen		
Voorschot door de Ned. Bank ingevolge art. 16 van haar octrooi verstrekt	f 15.000.000,—	f 15.000.000,—
Voorschot door de Ned. Bank in reken.-cour. verstrekt	143.598,31	2.227.543,83
Schuld aan de Bank voor Ned. Gemeenten	—	—
Schatkistbiljetten in omloop	156.937.000,—	148.746.000,—
Schatkistpromessen in omloop	1096.800.000,— ²⁾	1178.400.000,— ²⁾
Daggeldleeningen	—	—
Zilverbons in omloop	60.245.034,—	62.472.106,—
Schuld op ultimo Febr. '41 aan de gem. weg. a. h. uit te keeren hoofds. d. pers. bel., aand. i. d. hoofds. d. grondb. e. d. gem. fondsb. alm. op. op die bel. en op de vermogensbelasting	1.491.309,70	1.491.309,70
Schuld aan het Alg. Burg. Pensioenfonds ¹⁾	555.337,53	—
Id. aan het Staatsbedr. der P. T. en T. ¹⁾	138.724.442,12	141.219.690,40
Id. aan andere Staatsbedrijven ¹⁾	24.303.314,58	24.279.990,16
Id. aan div. instellingen ¹⁾	221.445.241,66	219.876.819,29

¹⁾ In rekg. crt. met 's Rijks Schatkist ²⁾ Rechtstreeks bij De Nederlandsche Bank f 160.000.000,— ³⁾ Idem f 201.000.000,—

DE NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte balans op 15 April 1941.

Activa.		
Binnenl. Wissels, Promessen, enz.	{ Hfdbank. f 190.500.000 Bijbank. „ 2.040.194 Agentsch. „ 145.517	f 192.685.711
Papier op het Buitenland	f 22.907.385	
Af: Verkocht maar voor de bank nog niet afgelopen	—	22.907.385
Beleeningen incl. voorschotten in rekening-courant op onderpand	{ Hfdbank. f 148.019.437 ¹⁾ Bijbank. „ 3.387.019 Agentsch. „ 46.280.091	f 197.686.547
Op Effecten enz.	f 197.386.899 ¹⁾	
Op Goederen en Ceelen	„ 299.648	197.686.547 ¹⁾
Voorschotten aan het Rijk	„	15.000.000
Munt en muntmateriaal: Gouden munt en gouden muntmateriaal	f 1.071.771.445	
Zilveren munt, enz.	„ 17.536.350	1.089.307.995
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds	„	48.647.999
Gebouwen en meubelen der Bank	„	4.500.000
Diverse rekeningen	„	244.677.176
		f 1.815.412.813
Passiva.		
Kapitaal	f	20.000.000
Reservefondsen	„	4.454.252
Bijzondere reserves	„	13.494.514
Pensioenfondsen	„	10.901.997
Bankbiljetten in omloop	„	1.600.824.890
Bankassigtiën in omloop	„	32.438
Rek.-Courant Van het Rijk saldo's	f	153.503.093,—
Van anderen	„	153.503.093
Diverse rekeningen	„	12.201.629
		f 1.815.412.813
Beschikbaar metaalsaldo	f	389.987.769
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de bank gerechtigd is	„	974.969.420
Schatkistpapier, rechtstreeks bij de bank ondergebracht	„	184.000.000
¹⁾ Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99)	f	57.977.150

Voornaamste posten in zulzenden gulden.

Data	Gouden munt en muntmater.	Circulatie	Andere opeisch. schulden	Beschikb. Metaal-saldo	Deh-kings-perc.
16 Apr. '41	1.071.771	1.600.925	153.536	389.988	62
7 „ '41	1.071.728	1.592.511	165.866	388.401	62
1 „ '41	1.096.335	1.593.329	144.547	420.234	64
6 Mei '40	1.160.287	1.158.613	255.183	607.242	83
Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-prom. rechtstr.	Beleeningen	Papier op het buitl.	Div. reken. (act.)
15 Apr. '41	192.686	184.000	197.687	22.907	244.677
7 „ '41	209.685	201.000	198.835	22.907	230.403
1 „ '41	169.525	160.000	211.249	22.907	—
6 Mei '40	9.853	—	217.756	750	20.648

¹⁾ Per 1 April 1940 herwaardeering van den goudvoorraad op basis van een depreciatie-percentage van 18 pCt.

GEZAMENLIJKE STATEN VAN DE NATIONALE BANK VAN BELGIË EN VAN DE EMISSIEBANK TE BRUSSEL. (in mill. francs)

Data	Goud, specie, deviezen en Reichskredit-kassen	Crediet a. h. particuliere bedrijfsleven	Crediet aan Staat en openbare lichamen	Overheids-fondsen	Circulatie	Postcheque-ambt	Rekening Courant
3 April '41	27.747	672	14.278	1.759	38.213	3.453	2.165
27 Mrt. '41	27.682	658	13.987	1.801	37.935	3.465	2.105
20 „ '41	27.567	714	13.995	1.843	37.748	3.437	2.312
13 „ '41	27.152	735	13.680	1.847	37.564	3.402	1.828
6 „ '41	27.160	814	13.419	1.845	37.349	3.377	1.896
8 Mei '40	23.606	5.394	695	1.480	29.806	—	909

DUITSCHER RIJKSBANK.

Data	Goud en deviezen	Renten-bank-scheine	Andere wissels cheques en schatkistpapier	Beleeningen	
7 April 1941	77,5	286,1	15.105,5	22,0	
30 Maart 1941	77,8	281,1	15.367,4	22,7	
22 „ 1941	78,0	304,4	13.965,7	24,6	
23 Aug. 1939	77,0	27,2	8.140,0	22,2	
Data	Effec-ten	Diverse Activa	Circu-latie	Rekg.-Crt.	Diverse Passiva
7 April '41	27,9	1.194,2	14.025,4	1.988,5	376,2
30 Mrt. '41	32,3	1.245,6	14.188,3	2.126,6	390,5
22 „ '41	32,2	1.463,6	13.268,1	1.939,2	360,4
23 Aug. '39	982,6	1.380,5	8.709,8	1.195,4	454,8